

## Nr 240.

Ankom till riksdagens kansli den 19 juni 1945 kl. 2 em.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. jämte i ämnet väckta motioner.*

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 17—19) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 beräkna dels under rubriken Statens arbetsmarknads-kommission m. m. till Avlöningar ett förslagsanslag av 7 500 000 kronor och till Omkostnader ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor, dels ock till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. ett reservationsanslag av 30 000 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 309, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 11 maj 1945, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa till Statens arbetsmarknads-kommission m. m.: Avlöningar ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor, till Statens arbetsmarknads-kommission m. m.: Omkostnader ett förslagsanslag av 900 000 kronor, till Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna: Avlöningar ett förslagsanslag av 8 800 000 kronor, till Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna: Omkostnader ett förslagsanslag av 3 500 000 kronor, till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. ett reservationsanslag av 47 500 000 kronor och till Kostnader för överflyttning av arbetskraft ett reservationsanslag av 50 000 000 kronor.

Med skrivelse den 3 maj 1945 har *statens arbetsmarknads-kommission* överlämnat sedvanlig verksamhetsberättelse för år 1944, vilken såsom bilaga fogats vid propositionen.

**Den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden.** I skrivelse den 5 april 1945 har kommissionen härefter lämnat en redogörelse för den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden under den närmaste tiden. I anslutning härtill har *föredragande statsrådet Erlander* anfört följande.

Av arbetsmarknads-kommissionens redogörelse framgår, att läget på arbetsmarknaden under år 1944 icke genomgått några mera anmärkningsvärda förändringar i förhållande till närmast föregående år. Sysselsättningen inom flertalet verksamhetsområden har varit utomordentligt god. Procentsiffran för arbetslösheten inom fackförbunden sjönk under året ytterligare ned till

ett medeltal av 5 procent mot 5,7 procent för år 1943. I synnerhet för sista hälften av år 1944 redovisas siffror, som avsevärt understiga motsvarande siffror för år 1943. Den gynnsamma utvecklingen har i väsentlig mån för-  
anletts av de höga sysselsättningssiffrorna för byggnadsindustrien, vilka i synnerhet under årets sista månader avsevärt överstigit siffrorna under motsvarande tid 1943.

Den goda sysselsättning, som sålunda varit rådande, har medfört, att arbetslösheten varit av ringa omfattning, bortsett från ett par lokalt begränsade områden, framför allt i Västernorrlands län, där exportsvårigheter för massaindustrien i förening med minskade skogsavverkningar medförde en betydande ökning i antalet hjälpsökande arbetslösa under årets första månader. I nämnda län utvisade sålunda hjälpsökandesiffrorna i början av år 1944 en oroväckande stegring för att i april nå kulmen med 5 478 anmälda arbetslösa. Emellertid har sedermera en förbättring inträtt, bland annat till följd av statliga åtgärder, så att vid årets slut de arbetslösas antal nedgått till 2 571. Den av de svåra väderleksförhållandena under höstmånaderna förorsakade nedgången i skogsavverkningarna hade till följd att även inom Norrbottens län uppstod en ej obetydlig arbetslöshet med 1 925 anmälda arbetslösa vid årets slut. För riket i övrigt redovisades vid nyssnämnda tidpunkt 6 548 hjälpsökande arbetslösa, innebärande en ganska avsevärd minskning i förhållande till motsvarande tidpunkt år 1943, då antalet arbetslösa utgjorde 8 290. De nu nämnda lokala störningarna medförde emellertid, att årsmedeltalet för antalet hjälpsökande arbetslösa under år 1944, 11 255, kom att ganska avsevärt överstiga 1943 års siffra, vilken var 7 081.

Som framgår av nyssnämnda siffror finnes, trots den mycket goda sysselsättningen och bristen på arbetskraft på viktiga produktionsområden, ganska många hjälpsökande arbetslösa, vilka ej kunnat placeras på den öppna marknaden utan måst anvisas hjälp i en eller annan form. Förklaringen härtill torde framför allt ligga i det förhållandet, att man även under goda konjunkturer måste räkna med att en viss, ehuru mindre procent av de arbetssökande utgöres av personer, som av olika anledningar äro svårplacerade på arbetsmarknaden. Framför allt torde åldersskäl bidra härtill. Bland andra anledningar kan nämnas, att det ofta befinner olämpligt att vid kortvarig arbetslöshet överföra den hjälpsökande till annat verksamhetsområde eller hänvisa honom till arbete på annan ort än hemorten. Självfallet är det angeläget att åt de personer, som av dessa anledningar måste bistås av det allmänna, i största möjliga utsträckning beredes lämpligt arbete.

Jag anser mig emellertid ej behöva vidare uppehålla mig vid förhållandena på arbetsmarknaden under det gångna året, för vilka arbetsmarknadskommissionen ingående redogjort i sin härvid fogade berättelse för nämnda år. Jag vill i stället komplettera kommissionens redogörelse med en kortfattad översikt över utvecklingen på arbetsmarknaden under innevarande år. Som allmänt omdöme kan sägas att sysselsättningen med vissa undantag alltjämt är mycket god. Vid månadsskiftet februari/mars 1945 utgjorde medeltalet för arbetslösheten inom fackförbunden 6 procent, vilken siffra är lägre än motsvarande siffror för de två närmast föregående åren. Liksom under senare hälften av år 1944 torde den livliga byggnadsverksamheten ha i avsevärd grad bidragit till att sysselsättningen kunnat hållas uppe på en så hög nivå. De under året rådande export- och importsvårigheterna ha emellertid medfört en del svårigheter att upprätthålla produktionen inom vissa verksamhetsområden. De begränsade exportmöjligheterna samt bristen på vissa råvaror, främst kemikalier, ha sålunda medfört avsevärda produktionsinskränkningar vid sågverk, pappersmassefabriker och pappersbruk. Inom malmbrytningen har, oaktat betydande permitteringar, kortlidsarbete

måst införas. Arbetet vid de mekaniska verkstäderna, skeppsvarven och metallindustrin i övrigt har vidare alltifrån början av februari månad legat nere på grund av verkstadskonflikten. Den sålunda friställda arbetskraften synes dock i icke obetydlig utsträckning ha erhållit sysselsättning på annat håll, bland annat inom skogbruket.

Antalet hos arbetslöshetsnämnderna anmälda hjälpsökande arbetslösa är fortfarande lågt. Kontantunderstöd utbetalas endast i undantagsfall och de vid beredskapsarbeten sysselsatta, förutom flyktingar och specialarbetare, uppgingo vid månadskiftet april/maj till endast cirka 4 500 man vid statliga och 1 400 man vid statskommunala beredskapsarbeten. Dessa voro främst koncentrerade till Göteborgs och Bohus, Västernorrlands och Norrbottens län. Beträffande åldersfördelningen bland dem, som vid ifrågavarande tidpunkt sysselsattes i hjälparbete, kan nämnas, att alla i statskommunala beredskapsarbeten sysselsatta samt närmare hälften av dem som hänvisats till statliga beredskapsarbeten voro över 50 år.

Den arbetsmarknadsfråga, som emellertid påkallat den största uppmärksamheten under innevarande år, är frågan om möjligheterna att anskaffa erforderlig arbetskraft för lösningen av vår bränsleförsörjning. Jag vill därför något närmare uppehålla mig vid denna fråga. Då utsikterna för bränsleförsörjningen i början av år 1944 bedömdes såsom relativt gynnsamma, ansågos vissa tidigare vidtagna åtgärder för att öka avverkningarna kunna slopas. Produktionsplikten upphörde sålunda helt från och med den 1 juli 1944 (i de fyra nordligaste länen redan från och med den 1 januari samma år). Vidare upphörde tjänsteplikten för vissa män i värnpliktsåldern med utgången av januari månad. Antalet under året genom arbetsförmedlingarna tillsatta platser inom skogsbruket sjönk kraftigt och utgjorde år 1944 endast 65 000 mot inemot det dubbla närmast föregående år.

Under årets senare hälft inträdde emellertid en avsevärd försämring i läget. I september månad upphörde all import av stenkol och koks. Vidare visade det sig vid slutet av året, att avverkningsresultaten i skogarna voro exceptionellt låga, bland annat beroende på de ogynnsamma väderleksförhållanden, som rådde under höstmånaderna. Det befanns därför nödvändigt att vidtaga särskilda åtgärder för att återigen söka stimulera avverkningarna. Jag får sålunda erinra om att, sedan riksdagen (skr. 107) anmält sina beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 128/1945 samt väckta motioner, har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 mars 1945 fastställt vissa grunder för arbetspremier åt skogsarbetare ävensom i vissa fall åt skogsägare m. fl. Sådana premier må tills vidare utgå till och med den 30 juni 1945. Vidare har Kungl. Maj:t nyssnämnda dag utfärdat kungörelse angående hyresbidrag till ovana skogsarbetare, varigenom sådana bidrag kunna utgå även till arbetare, som äro indragna i arbetskonflikt. Slutligen må nämnas, att produktionsplikten återinförts i början av februari månad, varvid dock Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län tills vidare undantagits.

Jag vill i detta sammanhang särskilt understryka, att tillgången på arbetskraft för skogsavverkningarna i stort sett motsvarat efterfrågan, sådan denna framgår av rekvisitionerna till arbetsförmedlingarna. Det på arbetsförmedlingarna anmälda otillfredsställda behovet har under den hittills gångna delen av avverkningssäsongen icke någon vecka för hela landet överskridit 4 000 man. Vid de inventeringar, som verkstälts, ha skogsägarna anmält, att de för produktionspliktens fullgörande för mars månad endast hade behov av ytterligare ca 13 000 man, för april 12 000 och för maj 11 000 man. Det anmälda behovet har relativt väl kunnat fyllas, och på det hela taget ha endast de skogsägare, som oundgängligen behövt van arbetskraft, och de, som saknat bostad för den beställda arbetskraften, icke kunnat få sitt behov av

arbetskraft fyllt. Antalet ovana skogsarbetare utgjorde den 25 april i år 22 300, varav 9 700 tillhörde s. k. skogshuggarkurser. Av de ovana skogsarbetarna voro ca 4 800 utlänningar och omkring 8 000 strejkande metallarbetare. Den aktuella efterfrågan hos arbetsförmedlingarna på arbetskraft för skogsbruket var av någon större omfattning endast i Östergötlands, Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Kopparbergs och Jämtlands län, inom vilka län nyssnämnda dag funnes anmält ett behov av ca 2 500 man. Emellertid måste man räkna med att så snart som efter snösmältningens upphörande mera gynnsamma betingelser uppkomma för skogsavverkningarna i Norrland ett mycket stort behov av arbetskraft kommer att föreligga. Såvitt nu kan bedömas torde det bli förenat med åtskilliga svårigheter att helt tillgodose denna efterfrågan, vilken kommer att sammanfalla med den säsongsmässiga ökning av arbetstillgången, som normalt inträder under sommarmånaderna, främst inom jordbruket men även inom vissa industrier, exempelvis byggnadsindustrien. Beträffande sistnämnda industri torde dock den nu tillämpade statliga regleringen komma att medföra, att stegringen blir mindre framträdande än som eljest skulle ha varit fallet. De befärade svårigheterna att tillgodose arbetskraftsbehovet under de närmaste månaderna torde i viss grad komma att öka därigenom att ett avsevärt antal av de flyktingar, som för närvarande vistas i vårt land och som utgöra ett fortfarande välbehövligt arbetskraftstillskott, återvända hem. Uppskattningsvis och lågt räknat torde för närvarande ca 5 000 danskar och 11 000 normmän vara direkt sysselsatta i den svenska produktionen, därav ca 2 000 i skogsbruket, 1 500 i jordbruket och 12 500 inom industrien. Av det anförda torde få anses framgå, att situationen på arbetsmarknaden under de närmaste månaderna kan utveckla sig i sådan riktning, att det visar sig erforderligt att vidtaga relativt långtgående åtgärder för att tillgodose skogsbrukets arbetskraftsbehov.

En bedömning av den fortsatta utvecklingen på arbetsmarknaden, sett på något längre sikt, erbjuder självfallet stora vanskligheter. Därest bränsleförsörjningsfrågan kan tillfredsställande lösas, synes man emellertid ha grundad anledning räkna med att sysselsättningen under nästa budgetår skall bli god och att våra produktionsresurser komma att bli helt utnyttjade, bland annat för Sveriges medverkan i det internationella återuppbyggnadsarbetet efter kriget.

**Särskilda frågor.** Under rubriken komplettering av ofullständiga jordbruk föreslås att för bedrivande under budgetåret 1945/46 av inventering av dylika jordbruk avses ett belopp av 10 000 kronor, vilket, liksom motsvarande belopp för föregående budgetår, borde bestridas av de särskilda medlen till främjande av företagsverksamhet.

I fråga om företagarföreningar inom vissa län anför *föredragande statsrådet* följande.

För utgivande av bidrag till företagarföreningarnas administrationskostnader har under en följd av år anvisats medel från ett under tionde huvudtiteln uppfört anslag till upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri. På framställning av norrlandskommittén förordades i propositionen nr 273 år 1944, s. 37, att utöver det belopp som för budgetåret 1944/45 för ändamålet äskats under nyssnämnda anslag ytterligare bidrag med högst 70 000 kronor finge utgå från anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. för en effektivisering av de norrländska företagarföreningarnas verksamhet. I samband härmed framhölls,

att frågan om denna anordnings fortsatta bestånd liksom överhuvud om sättet att budgettekniskt tillgodose behovet av medel för lån och bidrag till företagarföreningarna borde upptagas till omprövning.

Norrlandskommittén har sedermera med skrivelse den 4 december 1944 överlämnat utlåtande med förslag till vissa åtgärder till främjande av småföretagarverksamheten i Norrland. För kommitténs förslag har redogjorts i en den 27 april 1945 avlämnad proposition, nr 290. I det vid nämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över handelsärenden erinrade chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ohlin, om att riksdagen hemställt om utredning rörande möjligheterna att främja hantverket och småindustriens utveckling i hela landet, samt framhöll, att han hade för avsikt att inom den närmaste tiden föreslå Kungl. Maj:t att låta igångsätta en dylik utredning. Med hänsyn härtill förutsattes, att den statliga finansieringen av företagarföreningarnas utlåning tills vidare skulle fortgå i oförändrade former och att medel härför fortfarande i mån av behov anvisas från anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Som bidrag till företagarföreningarnas administrationskostnader beräknades ett belopp av 175 000 kronor för nästa budgetår, att helt utgå från förenämnda anslag under tionde huvudtiteln. För detta ändamål torde icke därutöver behöva beräknas några medel från anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. för nästa budgetår. Däremot bör under ifrågavarande anslag beräknas erforderliga medel för lån och subventioner åt föreningarna. Efter avlåtande av proposition om åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. till 1944 års riksdag har Kungl. Maj:t beviljat lån och subventioner till företagarföreningarna med tillhoppa 1 298 000 kronor. Det för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår erforderliga medelsbehovet torde kunna uppskattas till i runt tal 1 500 000 kronor, att utgå från de medel, som i enlighet med vad jag i det följande förordar, böra få disponeras av Kungl. Maj:t för främjande av företagarverksamhet.

Under rubriken semester rätt för reservarbetare anför föredragande statsrådet följande.

Som arbetsmarknadskommisionen framhållit kan den som är sysselsatt med arkivarbete, vilket är att betrakta som en form av reservarbete, ej enligt gällande semesterlag grunda någon rätt till semester. Sådan rätt tillkommer enligt lagen endast arbetstagare, vilket begrepp i dess nuvarande innebörd ej anses omfatta reservarbetare, när dessa av samhället beretts arbete såsom en hjälpform. 1942 års semesterkommitté ansåg sig ej böra föreslå några ändringar härutinnan. Kommittén framhöll emellertid, att även reservarbetare enligt kommitténs uppfattning kunde vara i behov av betald ledighet från arbetet, men uttalade samtidigt att, i den mån dessa arbetare ansåges böra få tillfälle till sådan ledighet från arbetet, detta ej borde ske genom att semesterlagen gjordes tillämplig å dem utan genom särskilda bestämmelser.

Vid anmälan av kommitténs förslag anförde jag för egen del, i det vid propositionen nr 273/1945 med förslag till lag om semester fogade utdraget ur statsrådsprotokollet för socialärenden, att spörsmålet om betald ledighet för reservarbetare (arkivarbetare) syntes få prövas i samband med framläggande av förslag om åtgärder för arbetsmarknadens reglering.

Den omständigheten att reservarbetare, vilken utför ett honom av samhället såsom en hjälpåtgärd erbjudet arbete, ej kan betraktas som arbetstagare i semesterlagens bemärkelse, synes mig ej böra medföra att han på grund härav uteslutes från semester rätt. Avgörande synes vara, huruvida han kan anses vara i behov av betald ledighet från det arbete, som samhället tillhandahållit honom. Jag delar i denna fråga den av semesterkommittén

uttalade uppfattningen att så torde vara fallet. Beträffande reservarbetare är behovet måhända större än för vissa andra personer med regelbundet dagligt arbete, med hänsyn till att medelåldern för sådana arbetare är förhållandevis hög. Av anförda skäl anser jag böra tillstyrka, att reservarbetare i enlighet med vad arbetsmarknadskommissionen föreslagit tillerkännes semesterrett. Vid bifall till förenämnda proposition synas semesterreglerna böra utformas i anslutning till semesterlagen i dess i propositionen föreslagna lydelse. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter i ämnet.

I detta sammanhang synes jämväl frågan om viss ändring i den s. k. skiftningsregeln för arkivarbetare böra upptagas till prövning.

Skiftningsregeln sådan den nu tillämpas innebär, att arkivarbetare efter en sammanhängande arbetsperiod av 6 månader under viss tid (1 månad för familjeförsörjare och 2 månader för icke familjeförsörjare) avstänges från arkivarbete. Förfarandet har motiverats med att man i möjligaste mån vill söka förmå arkivarbetare att taga den anställning på den öppna marknaden, som står till buds. Emellertid är arbetare, som uppnått 60-årsåldern, undantagen från skiftningsregeln, då man ansett möjligheterna för en person i denna ålder att erhålla sysselsättning på den öppna marknaden vara så gott som obefintliga. Från arkivarbetarhåll har gjorts framställning om att nämnda åldersgräns måtte sänkas till 55 år. Då jag finner vägande skäl tala för en sådan sänkning, vill jag tillstyrka bifall härtill.

Innan Kungl. Maj:t fattar beslut i här nämnda båda spörsmål anser jag emellertid, att riksdagen bör beredas tillfälle att yttra sig över desamma.

**Medelsbehovet för budgetåret 1945/46.** I förutnämnda skrivelse den 5 april 1945 har *statens arbetsmarknadskommission* framlagt förslag rörande beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1945/46.

Å gällande riksstat har anslag till Åtgärder för arbetsmarknadsreglering m. m. uppförts med 68 000 000 kronor.

Vid sin beräkning av medelsbehovet till detta ändamål för nästa budgetår säger sig kommissionen ha funnit sig böra upptaga till prövning tre alternativa möjligheter till lösning av hithörande finansieringsfrågor.

Enligt det första alternativet skulle arbetslöshetsanslagen på riksstaten begränsas till vad som motsvarade det vid en mera normal arbetsmarknadsutveckling motsedda medelsbehovet. Eventuellt skulle nämnda anslag kunna begränsas därigenom att sådana statliga beredskapsarbeten, som utföras i annan myndighets regi, såväl i fråga om påbörjade som nya arbeten finansierades med anslag å allmän beredskapsstat. Om en mera omfattande arbetslöshetskris skulle inträffa under budgetåret, borde därutöver igångsättas arbeten, finansierade från å allmän beredskapsstat uppförda anslag.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar kommissionen enligt detta alternativ på följande sätt.

Statliga beredskapsarbeten .....	kronor	45 000 000	
Statskommunala beredskapsarbeten .....	»	12 500 000	57 500 000
Statskommunala reservarbeten .....	»	100 000	
Kontantunderstödsverksamhet .....	»	2 500 000	
Arkivarbeten och musikerhjälp .....	»	6 000 000	
Statliga stenbeställningar .....	»	3 000 000	
Resebidrag till arbetssökande .....	»	400 000	

Övrig hjälpverksamhet .....	kronor	500 000	
Till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande av företagsverksamhet m. m. ....	»	2 500 000	15 000 000
		Summa kronor 72 500 000.	

Enligt det andra alternativet skulle på riksstaten beträffande beredskapsarbeten endast upptagas ett till 15 miljoner kronor beräknat anslag för tillgodoseende av medelsbehov för fortsatt bedrivande efter den 1 juli 1945 av dessförinnan påbörjade eller principbeslutade dylika arbeten, för vilka kostnaderna under innevarande budgetår bestredes av medel från anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Kostnaderna för nya arbetsföretag skulle bestridas från å allmän beredskapsstat uppförda anslag.

Slutligen kunde enligt ett tredje alternativ anslag till medel för beredskapsarbeten uteslutande upptagas å allmän beredskapsstat.

Till **Kostnader för överflyttning av arbetskraft** har å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppförts ett anslag av 20 000 000 kronor. För nästa budgetår beräknar kommissionen ett anslag av 50 000 000 kronor erforderligt för nämnda ändamål.

För innevarande budgetår har till **Statens arbetsmarknadskommission m. m.:** **Avlöningar** anvisats ett förslagsanslag av 7,5 miljoner kronor. Kungl. Maj:t har för samma tid ställt till kommissionens förfogande sammanlagt 12,3 miljoner kronor att disponeras på följande sätt.

Statens arbetsmarknadskommission, <i>högst</i> .....	kronor	2 700 000
Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna, <i>högst</i> .....	»	9 500 000
Statsbidrag till pensioner åt befattningshavare vid arbetsförmedlingsanstalterna, <i>förslagsvis</i> .....	»	100 000
		Summa kronor 12 300 000.

Vad angår anslaget till **Statens arbetsmarknadskommission m. m.:** **Om kostnader**, vilket för innevarande budgetår är upptaget till 4 miljoner kronor, har Kungl. Maj:t för samma tid ställt till kommissionens förfogande sammanlagt 5,45 miljoner kronor att disponeras på följande sätt:

Statens arbetsmarknadskommission, <i>högst</i> .....	kronor	1 580 000
Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna, <i>högst</i> .....	»	3 850 000
Värnpliktslänenämnderna, <i>högst</i> .....	»	20 000
		Summa kronor 5 450 000.

Beträffande nämnda såväl avlöningsanslag som omkostnadsanslag föreslår kommissionen en uppdelning från och med nästa budgetår så, att olika anslag anvisas för den centrala förvaltningen å ena sidan och de underlydande organen å andra sidan. Kommissionen föreslår att för nästa budgetår anvisas dels till Statens arbetsmarknadskommission: **Avlöningar** ett förslagsanslag av 2 400 000 kronor, dels till Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna: **Avlöningar** ett förslagsanslag av 9 100 000 kronor, dels till

Statens arbetsmarknadskommission m. m.: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor, dels ock till Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna: Omkostnader ett förslagsanslag av 3 800 000 kronor.

Slutligen beräknar kommissionen ett anslag av 500 000 kronor bliva erforderligt under nästa budgetår till familjebidragsnämndernas revisorer.

*Föredragande statsrådet* har anfört följande.

Vid sin uppskattning av medelsbehovet under anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. under nästa budgetår har arbetsmarknadskommissionen utgått från att behovet av arbetslöshetslindrande åtgärder skulle komma att bliva av ungefär samma omfattning som under innevarande budgetår. Med utgångspunkt härifrån och med betoning av att kommissionens beräkningar endast vore approximativa har kommissionen uppskattat medelsbehovet för ifrågasvarande ändamål till 72,5 miljoner kronor, varvid kommissionen antagit, att samma belopp som för nu löpande budgetår, 2,5 miljoner kronor, skulle befinnas tillräckligt för främjandet av företagsverksamhet m. m. För tillgodoseende ur budgetteknisk synpunkt av detta medelsbehov har kommissionen diskuterat olika utvägar, utan att dock själv fatta någon ståndpunkt till de av kommissionen angivna alternativen. För egen del anser jag de med 2 och 3 betecknade alternativen icke böra komma i fråga. Enligt dessa alternativ skulle medelsbehovet för statliga och statskommunala beredskapsarbeten — dock med undantag enligt alternativ 2 för vad som erfordras för slutförande av före den 1 juli 1945 påbörjade eller principbeslutade arbeten — även vid fortsatt gynnsamt sysselsättningsläge å arbetsmarknaden, i sin helhet upptagas å beredskapsstat. Enligt min mening föreligger icke tillräckliga skäl för ett frångående av hittillsvarande ordning, enligt vilken å riksstaten upptagits anslag till arbetsmarknadsreglerande åtgärder till belopp, motsvarande vad som beräknats bliva erforderligt vid en arbetslöshet av mera normal omfattning. Jag förordar alltså ett fasthållande vid nuvarande praxis vid avgörandet av i vilken omfattning de arbetsmarknadsreglerande åtgärderna böra finansieras med anslag å riksstaten. Även för nästa budgetår bör således anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. avses för de åtgärder, som kunna bliva erforderliga för bekämpande av en arbetslöshet av i stort sett samma karaktär och omfattning som under innevarande budgetår. De kostnader som kunna uppkomma för de ytterligare åtgärder, som kunna föranledas av en mera omfattande arbetslöshetskris, torde böra bestridas från anslag å beredskapsstat. Med dessa förutsättningar, vilka motsvara kommissionens alternativ 1, har kommissionen, som räknat med att vid utgången av innevarande budgetår skulle finnas en reservation av 25 miljoner kronor å anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m., beräknat anslagsbehovet under ifrågasvarande anslag till (72,5—25) 47,5 miljoner kronor. Mot nämnda beräkning synes intet vara att erinra. Av anslaget torde i likhet med vad som varit fallet under innevarande budgetår ett belopp om i runt tal 2,5 miljoner kronor få disponeras av Kungl. Maj:t för främjande av företagsverksamhet.

Vidare har kommissionen, som utgått från att erforderliga arbetsmarknadsreglerande åtgärder under år 1945 till väsentlig del skulle komma att bestå i omflyttning av arbetskraft, föreslagit, att för detta ändamål skulle beräknas ett belopp av 50 miljoner kronor. Nämnda beräkningar synas mig kunna godtagas. Då enligt vad chefen för finansdepartementet anfört i propositionen nr 265 till årets riksdag förslag om fastställande av allmän beredskapsstat för budgetåret 1945/46 ej är avsett att nu föreläggas riksdagen, torde anslaget

till kostnader för överflyttning av arbetskraft för nästkommande budgetår böra upptagas å riksstaten.

Ikke heller mot arbetsmarknadskommissionens beräkning av kostnaderna för kommissionens centrala förvaltning, länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna synes någon mera väsentlig erinran vara att göra. Såsom av kommissionens redogörelse framgår, har såväl avlönings- som omkostnadsanslaget för innevarande budgetår måst överskridas högst väsentligt. Detta överskridande har huvudsakligen förorsakats av det alltjämt pågående och med hänsyn till arbetsmarknadens behov nödvändiga utbyggnadet av kommissionens verksamhet. Den därav föranledda ökningen av antalet befattningshavare såväl i kommissionens centrala kansli som hos länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingarna torde i den mån personalen sylesättes med arbetsuppgifter, som ikke direkt sammanhånga med det under senare år rådande krisläget, vara att i huvudsak anse som ofrånkomlig. Emellertid torde man kunna räkna med att den återgång till mera normala förhållanden, som så småningom kan förväntas intråda, bör medföra viss minskning i kommissionens arbetsuppgifter av mera krisartad karaktär. Bland annat bör arbetet med arbetsanskaffningen för flyktingar kunna nedbringas. De arbetsuppgifter för kommissionens centrala kansli och för länsarbetsnämnderna, som sammanhånga med de omfattande militärinkallelserna under senare år, torde vidare under nästa budgetår till stora delar komma att bortfalla. Med hänsyn härtill anser jag en viss sänkning av de av kommissionen föreslagna anslagsbeloppen vara möjlig. Jag förutsätter härvid, att kommissionen ägnar ingående uppmärksamhet åt de möjligheter att begränsa personalbehovet, som kunna uppstå därigenom att av kriget föranledda arbetsuppgifter inskränkas eller bortfalla.

Kommissionen har för nästa budgetår förordat en uppdelning av de för innevarande budgetår anvisade anslagen till statens arbetsmarknadskommission: avlöningar samt statens arbetsmarknadskommission: omkostnader. Från nyssnämnda avlöningsanslag bestridas för närvarande ej endast avlöningar till kommissionens egna befattningshavare utan även lönerna till personalen vid länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna. Motsvarande gäller beträffande omkostnadsanslaget, från vilket nu bestridas omkostnaderna för samtliga nämnda organ. Från sistnämnda anslag ha härjämte bestritts ersättningarna till familjebidragsnämndernas revisorer. Enligt den av kommissionen föreslagna uppdelningen skulle särskilda avlönings- respektive omkostnadsanslag anvisas *dels* för kommissionens centrala förvaltning *dels* för länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstalterna. Då en sådan uppdelning synes lämplig, vill jag förordta att densamma kommer till stånd från och med nästa budgetår. Emellertid har kommissionen ansett ett särskilt anslag böra anvisas för avlöande av familjebidragsnämndernas revisorer. Det torde kunna ifrågasättas huruvida ikke medel för ändamålet i stället borde anvisas från anslag under fjärde huvudtiteln. En sådan överflyttning synes böra tagas under övervägande under höstens budgetarbete. I avbidan härpå vill jag ej motsätta mig att medel även för nästa budgetår anvisas under femte huvudtiteln. Emellertid anser jag ej, att detta bör ske under ett särskilt anslag, utan vill i stället förordta att medel för ändamålet anvisas under det anslag, från vilket avlöningar till kommissionens befattningshavare äro avsedda att utgå.

I detta samband har utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *R. Lindström* (I: 396) och den andra inom andra kammaren av herr *V. Karlsson* i Grängesberg (II·

606), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att inom ramen för de av Kungl. Maj:t i förevarande proposition äskade medlen till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor för undersöknings- och tillredningsarbeten för utvinning av mineral för legeringsmetaller.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för nämnda yrkanden, får utskottet, i den mån de ej framgå av vad utskottet här nedan yttrar, hänvisa till motionen I: 396.

*Utskottet.* Föredragande statsrådet har framhållit, att medeltalet för arbetslösheten inom fackförbunden vid månadsskiftet februari/mars 1945 utgjorde 6 procent, vilken siffra är lägre än motsvarande siffror för de två närmast föregående åren. Det mest framträdande problemet på arbetsmarknaden för närvarande är icke heller en arbetslöshetsfråga, utan svårigheten att i full utsträckning tillgodose behovet av arbetskraft i skogarna. Hur god sysselsättningen kommer att bli, sedan skogsavverkningarna upphört denna sommar, beror i största utsträckning på om bränslefrågan kan tillfredsställande lösas.

Kungl. Maj:ts förslag i de särskilda frågorna om komplettering av ofullständiga jordbruk, företagarföreningar inom vissa län samt semesterrätt för reservarbetare och, i anslutning därtill, om den s. k. skiftningsregeln för arkivarbetare, föranleder ej erinran från utskottets sida.

Detsamma är förhållandet med Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar. I detta ämne vill utskottet understryka vad föredragande statsrådet anfört därom, att arbetsmarknadskommissionen bör ägna ingående uppmärksamhet åt de möjligheter att begränsa personalbehovet, som kunna uppstå därigenom att av kriget föranledda uppgifter inskränkas eller bortfalla.

I den budgettekniska frågan om finansieringen av arbetsmarknadsreglerande åtgärder ansluter sig utskottet till den ståndpunkt, som föredragande statsrådet intagit. Det anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m., som uppföres å riksstaten för nästa budgetår, bör således avses för de åtgärder, vilka kunna bli erforderliga för bekämpande av en arbetslöshet av i stort sett samma karaktär och omfattning som under innevarande budgetår, medan de kostnader, som kunna uppkomma för de ytterligare åtgärder, som må föranledas av en mera omfattande arbetslöshetskris, böra bestridas från anslag å beredskapsstat.

Till stöd för yrkandet i motionerna I: 396 och II: 606 har bland annat framhållits, att de ekonomiska omvälvningar, som komma att följa på det andra världskriget, i särskilt hög grad kan förväntas inverka på gruvdriften i Bergslagen och på försörjningsmöjligheterna för dess arbetarstam under några år framåt. Det vore slöseri med dessa arbetares skicklighet i yrket, om de ej bereddades arbete i gruvor. Det förefölle då lämpligt, att de sysselsattes med undersökningsarbeten vid till exempel volfram- och liknande fyndigheter i Bergslagen, varigenom underlag för bedömning av vilka tillgångar av dylika legeringsmetaller som finnas i landet skulle framkomma

och utvecklingsmöjligheterna för den framtida gruvdriften inom området bliva belysta.

I anledning av motionerna vill utskottet uttala, att Kungl. Maj:t bör vara oförhindrad att under den förutsättning, som angives i motionerna, inom ramen av de medel, riksdagen ställer till förfogande för arbetslöshetens bekämpande, låta ifrågakvarande arbeten komma till utförande utan särskilt be- myndigande från riksdagens sida. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t upp- märksammar den i motionerna berörda frågan.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa

a) till *Statens arbetsmarknadskommission m. m.: Avlö- ningar* ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor,

b) till *Statens arbetsmarknadskommissionen m. m.: Om- kostnader* ett förslagsanslag av 900 000 kronor,

c) till *Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstal- terna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 8 800 000 kronor,

d) till *Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingsanstal- terna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 3 500 000 kronor,

e) till *Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.* ett reservationsanslag av 47 500 000 kronor,

f) till *Kostnader för överflyttning av arbetskraft* ett reser- vationsanslag av 50 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 396 och II: 606 ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 juni 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

---

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herr *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Lindström, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Karl Andersson, Mannerskantz, Gustaf Karlsson, Gustav Emil Andersson, Bosenberg, Albertsson* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Ward, Falla, Andersson* i Malmö, *Norup, Lindholm, Onsjö*, fru *Alvén*, herrar *Åkerström, Boman* i Kieryd, *Thapper* och *Birke*.